

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

V. An diuina attributa a positiua, sint de ratione, quidditate, & conceptu diuinæ essentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

Secundam partem assertionis expressè tradunt non solum Henricus, Torres, Molina, sed etiam S. Thomas 1. p. q. 15. a. 2. ad 3. & 4. Item Capreolus, Suarez locis cit. & Vasquez ibidem cap. 3. num. 10. & est res adeò certa, ut non videatur posse negari. Probat. Quia Deus intimè, & perfectissimè intuetur imperfectum nostrum modum intelligendi, & quicquid cum eo coniunctum est. Ergo optimè etiam videt, nostro modo intelligendi attributa diuina ratione distingui. Idè seruata proportione beatis etiam potest accommodari, saltem indefinitè loquendo, & abstrahendo à modo cognitionis; quia etiam beati nos, nostrasque intellectiones etiam circa Deum intelligunt, non omnes omnia; sed alias alij: siue id fiat per visionem beatificam, siue per proprias species, & reuelationes. De qua re quaest. 6. agendum.

Assertio IV. Perfectiones, & attributa diuina, propriè & formaliter non fuerunt ab aeterno ratione distincta. Colligitur ex dictis precedenti assertioni; & supponunt citati pro eadem; etsi contrarium sentiant Henricus, Torres, Molina, & quidam recentiores, qui concedunt etiam, Deum facere entia rationis. Ratio assertionis est. Nam si fuissent ab aeterno ratione distincta, aut fuissent ita distincta intellectu diuino, aut creato. Non primum; quia intellectus diuinus ea non distinguit, ut dictum. Nec secundum; quia ab aeterno nullus fuit creatus intellectus, qui ea distingueret. Quamquam interim Deus ab aeterno vidit, ea per intellectum humanum fore aliquando distinguenda; quod est videre, distinctionem futuram; non autem factam. Idem in simili accidit cum alijs entibus rationis, quae propriè, & formaliter non sunt, nisi cum ab intellectu creato efficiuntur; licet eam intellectus conceptionem Deus ab aeterno viderit.

Vbi etiam obseruandum discrimen inter virtua-lem distinctionem, & distinctionem rationis, si formaliter, & propriè loquamur. Quia virtualis distinctio, quae praecise talis est, cum non sit aliqua distinctio vera, & actualis, seu formalis, sicut quod eminenter, seu virtute tale est, verè actualiter, & formaliter tale non est, significat tantum fundamentum, quod est in re ipsa ad distinctionem rationis faciendam; vnde etiam est ante operationem intellectus, non minus, quam ipsam fundamentum, quod est, ut diximus, singularis eminentia ipsius rei, quae vnità continet ea, quae, in creaturis diuisa sunt. Rationis autem distinctio, cum sit actualis distinctio per rationem facta, propriè non est ante operationem intellectus, ut pluribus Vasquez d. 118.

Ceterum contra has duas assertiones posteriores obiecitur primò. Deus, & beati intelligunt omnem perfectionem, & rationem quidditativam, quae est in essentia diuina. Ergo etiam intelligunt in Deo rationem intellectus, & voluntatis; rationem iustitiae, & misericordiae; quia haec omnia sunt in ipso, ut superius ex S. Thoma dictum: haec autem perfectiones distinctae sunt; ergo intelligunt eas distinctas; ac proinde ipsi attributa reuera distinguunt.

Respondeo concedendo, Deum, & beatos haec omnia intelligere; sed nego idcirco intelligere ut distincta (nisi per rationem nostram) aut suo intellectu distinguere; quia haec omnia intelligunt vnico simplicissimo conceptu, & uti à parte rei sunt vnum

simplicissimum esse diuinum, quod omnia, & singula attributa intimè, & quidditatiuè includit, ut dicitur dub. seq.

Obijcitur Secundo. Qui cognoscit aliqua, ut distincta secundum rationem cuiuscunque intellectus cognoscentis, is eo ipso distinctè illa cognoscit; Ergo distinguit. Deus cognoscit attributa diuina, ut distincta cognitione nostra: Ergo distinguit.

Respondeo negando primò consequens. Quia aliud est habere pro obiecto distinctionem siue cognoscere distinctionem rationis ab alio factam; aliud distinguere: sicut aliud habere pro obiecto discursu, & cognoscere illu; aliud est discurrere. Sicut ergo Deus cognoscit quidè discursus nostros, nec tamè discurret, ita etiam cognoscit nostras distinctiones, & entia rationis, nec tamen idè sua ratione distinguit, aut facit entia rationis. Ratione enim distinguere aliqua, non est distinctionem, aut distinctè cognoscere, sed suomet intellectu, ea, quae à parte rei vnum planè sunt, secundum rationes diuersas inadæquate cognoscere; ita ut ipsa cognitione multiplici, denominari etiam res ipsa possit ratione, siue secundum esse intellectum multiplex, quae ratione etiam inferius quaest. 8. dicemus, Deum etsi cognoscat entia rationis, non tamen facere entia rationis.

D V B I V M V.

An Attributa Dei positua, sint de ratione, quidditate, & conceptu Diuinae Essentiae.

S. Thom. 1. p. q. 3. a. 6. & q. 6. a. 3. & q. 13. a. 6.

Tamet si quidem ex dictis satis constet, attributa diuina omnia, etiam positua, esse ratione distincta ab essentia; adhuc tamen est quaestio, annon saltem haec in ratione, & conceptu adæquate essentiae includantur, seu ad eam quouis modo pertineant: quia etiam inter ratione distincta, vnum potest esse de ratione, & conceptu alterius; sicut definitio de ratione definiti, superius de ratione inferioris.

Quam ob causam quatuor etiam sunt Doctorum hac de re sententiae, prima absolute affirmat, eiusmodi attributa, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, esse de essentia, & conceptu Diuinitatis. Ita Bartholomaeus Torres 1. p. q. 28. a. 2. disp. 2. dub. 1. Molina 1. p. q. 28. art. 2. disp. 4. & disp. 6. concl. 3. & 4. Suarez 1. p. lib. de Deo, cap. 11. & lib. 4. de Trinit. cap. 5. Franciscus Zumel 1. p. q. 28. art. 2. d. 3. & 8. Bannes eodem art. 2. alijque recentiores plures.

Citatur etiam S. Thomas q. 27. art. 2. ad 3. vbi ait: *In perfectione Diuini esse omnia contineri, quae cum ad eius perfectionem pertinent.* Item S. Augustinus lib. 6. de Trinit. cap. 7 vbi ait: *Non est ibi aliud beatum esse, & aliud magnum, aut sapientem, aut verum, aut bonum esse, aut omnino ipsum esse.* Et lib. 7. de Trinit. cap. 1. *Quid enim, inquit, aliud dicimus, cum dicimus, hoc est illi Esse, quod sapere, nisi eo est, quo sapiens est.* Et rursu, *Eadè eius magnitudo, quae virtus, & eadè Essentia, quae magnitudo.* Et in fin. *Eadè ibi sapientia est, quae essentia.* Plura citantur à Torre ex lib. de cognitione vere vitae. sed qui existimatur non esse Augustini. Similia habet Boetius lib. 2. de Trinit. & Anselmus in Monolog. cap. 6. qui docet, attributa eiusmodi substantialiter, & in quid de Deo, siue diuinitate predicari. Rationes inferi exponetur.

Secunda.

Secunda sententia negat, attributa etiam à parte rei esse de essentia Dei, siue Diuinitatis. Ita Scotus in 1. d. 8. q. 3. eum suis, quos citauimus supra dub. 2. qui non solum docent, attributa ab essentia ex natura rei distingui, sed etiam hæc, veluti passionem essentia non esse de ratione essentia; cum tamen alioqui etiam in ijs, quæ ex natura rei differunt, unum possit esse de ratione alterius; vt corpus de ratione totius hominis, & secundum aliquos gradus Metaphysicus superior de ratione inferioris: & substantia de ratione corporis, aut animalis, &c.

Tertia sententia est, formaliter, ac iuxta nostrum concipiendi modum, attributa diuina etiam absoluta, non esse de ratione, seu conceptu essentia diuina: quare si in propositionibus seruetur sensus formalis, de essentia in abstracto formaliter non prædicari: esto alioquin obiectiue, & à parte rei includantur in Essentia Dei. Ita docent Alensis 2. p. q. 49. Albertus in 1. d. 8. a. 3. & 4. Richardus d. 3. a. 2. q. 1. Ferrariensis lib. 1. cont. gent. cap. 24. Ariminenfis in 1. d. 8. q. 2. a. 3. Capreolus in 1. d. 8. q. 4. a. 2. resp. ad argum. 16. Aureoli, Abulensis q. 1. in cap. 6. Exodi, Caietanus in cap. 2. 1. Genes. Vasquez 1. p. tom. 2. disp. 119. cap. 2. & significat Gregorius de Valentia q. 13. punct. 5. adeo ut hæc sit communis sententia veterum Scholasticorum.

Quarta sententia est quorundam recentiorum, qui in attributis diuinis singulis distinguunt has duas rationes, nimirum rationem substantia, siue substantialis perfectionis; & rationem propriam, ac speciale cuiusque attributi; nimirum rationem formalem, & abstractam sapientia, qua præcisè sapientia est, &c. Ex his dicunt, essentiam diuinam, etiam vt à nobis concipitur per modum naturæ substantialis, & formæ constituens Deum, qua Deus est, includere essentialiter perfectiones absolutas, quoad priorem illam rationem perfectionis substantialis; non autem quoad propriam, ac speciale cuiusque attributi rationem, quatenus nimirum attributa præcisè concipiuntur sub perfectionibus, quæ in creaturis accidunt substantia.

Assertio I. Attributa diuina omnia, & singula, identicè, & à parte rei prorsus idem sunt cum essentia diuina. Est certa, & communis Doctorum, neque hac de re hoc loco est questio; & patet ex dub. 2. vbi ex instituto oppositam Scoti sententiam, quoad distinctionem ex natura rei inter Essentiam, & attributa, refutauius; quanquam nec Scotus neget, attributa identicè vnum esse cum essentia; sicut etiam in creatis rebus, quantitas cum figura, sessio cum sedente, modi itidem intrinseci rerum cum modificatis rebus, identicè idem, ac res eadem sunt; eum strictè realiter non distinguantur.

Assertio II. Entitas obiectiue respondens singulis attributis, est de intrinseca ratione, & conceptu Essentia diuina. Est itidem certa, & sequitur ex præcedente assertione. Cum enim attributa à parte rei idem planè sint cum essentia; non potest entitas attributis singulis obiectiue respondens alia esse, quam ipsa entitas essentia diuina, quæ proinde non potest non esse de intrinseca ratione, & conceptu essentia diuina.

Assertio III. Omnia attributa, omnesque perfectiones Dei reales absolutæ, etiam secundum pro-

prias suas rationes, obiectiue, & à parte rei, sunt de Essentia, & quidditate ipsius Dei, ac Diuinitatis. Hæc est communis doctrina Scholasticorum contra Scotum, & eius asseclas supra relatos; speciatim autem hanc assertionem tradunt Magister in 1. d. 8. Altisiodorensis lib. 1. cap. 5. q. 5. Albertus in 1. d. 8. art. 3. & 4. & in sum. tract. 14. q. 57. Durandus in 1. d. 3. q. 3. num. 8. Heruzus q. 1. & 2. Ockam in 1. d. 2. q. 1. Marilius in 1. q. 12. a. 3. Capreolus & Ferrariensis loci citatis. Caietanus de ente & essentia q. 12. Gregorius de Valentia, Torres, Molina, Vasquez num. 11. alijque citati pro prima, & tertia sententia.

Idem expressè docet S. Thomas, non solum in locis à Torre pro prima sententia relatis, sed etiam in pluribus alijs. Sic enim 1. p. q. 3. art. 6. sentit, attributa non prædicari de Deo per accidens, nec per se, secundo, sed per se primo. & q. 6. art. 3. ait: *qua de alijs dicuntur accidentaliter, Deo conueniunt essentialiter, vt esse potentem, sapientem, & alia huiusmodi.* Et q. 13. non solum art. 1. ait; nomina istorum attributorum significare substantiam Dei, dicitque de Deo *substantialiter*; sed etiam ibidem art. 6. ait; *hæc attributa prædicari essentialiter de Deo.* Eadem est doctrina communis non solum S. Augustini loc. cit. sed aliorum etiam SS. Patrum. Basilus lib. de Spirit. sanct. cap. 9. ait: *Cui bonitas est ipsa essentia.* Gregorius Nyssenus apud Cyparissiotam decad. 10. cap. 6. *Cuius essentia sapientia est.* Leo epist. 91. vel 93. ad Turibium: *de Deo quidquid digne utriusque sentitur, non qualitas est, sed essentia.* Et similia plura retulimus supra dub. 2.

Probatur assertio primo. Quia in ipso Deo, à parte rei, cum sit actus purus, & ens per essentiam; vt dictum q. præced. dub. 5. nullum prorsus est accidens, nec prædicamentale, nec prædicabile, vt magis patebit q. seq. at vero si attributa diuina positiua obiectiue, & quatenus à parte rei in Deo sunt, non essent de essentia, & ratione ipsius Dei, ac Diuinitatis, essent plane in ipso Deo à parte rei quædam accidentia diuina naturæ: Ergo, &c.

Secundo. De ratione, & quidditate essentia diuina, prout obiectiue à parte rei existit, est, intrinsecè, adeo que essentialiter includere omnes perfectiones absolutas simpliciter simplices: sed attributa diuina absoluta sunt quædam perfectiones absolute simpliciter simplices, vt magis suo loco patebit q. 4. Ergo sunt obiectiue saltem de ratione, & quidditate essentia diuina. Maior probatur. Quia essentia diuina re ipsa est Ens perfectissimum, & simpliciter infinitum, in seipso intrinsecè includens omnes perfectiones modo possibili, & optimo.

Tertio. Quia iuxta oppositam Scoti sententiam, fatendum esset, quidditatem attributi diuini, à parte rei non esse quidditatem essentia diuina; & e contra: hoc vero est impossibile: sic enim & plures à parte rei essent quidditates absolute in Deo; & necessario in Deo admittenda esset aliqua compositio ex essentia, & attributis Dei; conuenirent enim, & vnirentur ad vnum aliquid, scilicet Deum, constituendum, etiam vt distinctæ quidditates à parte rei, ante omnem operationem intellectus.

Quarto. Si non essent à parte rei, vt in Deo sunt, de Essentia Dei, tum illa quidam à parte rei essent proprietates diuinam essentiam consequentes; seu

quoquo

quoquo modo ea posteriorēs sed hoc est impossibile. Implicatenim contradictionem, quicquam absolutum in Deo esse productum, seu ipsam essentiam diuinam ullis proprietatibus re ipsa perfici: esset enim planē tunc Ens potentiale, &c. Ergo. Plura contra Scori sententiam attulimus supra cit. dub. 2.

Assertio IV. Attributa sunt de ratione, & Essentia Diuinitatis, iuxta ipsum intelligendi modum Dei, ac beatorum. Ita sentiunt citati pro præcedenti assertione. Ratio est: Quia isti vident Deum sicuti est: Ergo cum a parte rei attributa sint de ratione diuinitatis, erunt etiam iuxta istorum concipiendi modum. His accedunt dicta superius dub. 4.

6 Assertio V. Iuxta nostrum tamen imperfectum concipiendi modum, attributa non solum respectiua, sed etiam absoluta, sunt extra conceptum essentia diuinæ; ita vt secundum eundem imperfectum concipiendi modum, in abstracto, nec essentia de attributis, nec attributa de essentia formaliter prædicentur. Ita sentio cum Auctoribus tertiæ sententiæ.

Pro cuius declaratione obseruandum, aliam Deum, ac beatos, de substantia, siue Esse diuino, notitiam habere; aliam nos viatores. Illi enim propriam, & velut adæquatam esse diuini notitiam habent; idque per proprios, non alienos, seu analogicos conceptus intelligunt. Quo fit, vt vno simplici intuitu totum illud Esse quodammodo exhauriant, nullā penitus facta distinctione Essentiæ, personalitatis, relationum, aliorumque attributorum, in Deo, ab ipsa essentia, vt dictum dub. 4. Nos vero quamdiu Deum, vt est in se, non intuemur, res diuinas non intelligimus, nisi conceptibus communibus à creaturis abstractis, ac per analogiam ad res creatas; ideoque necessariò vnicum illud, & simplicissimum Esse ratione nostra, per varios conceptus, ad similitudinem rerum creaturarum, distinguimus, non quidem errore aliquo intellectus, cogitantes, seu affirmantes, esse distincta, quæ non sunt distincta; sed abstractione præcisionis; dum vnum cogitamus, Deoque tribuimus, aliud eidem per notitiam nostram, seu eundem illum conceptum formaliter non tribuendo. Sic ergo Deum ipsum in se concipimus, velut substantiam viuentem, intelligentem, spiritualementem, increatam, seu velut Ens, quod est à se, super omnia existens; quodque est intrinseca vi principium omnium, & remotum ab omnibus, iuxta S Thomam q. 13. a. 8. & 2. & ea, quæ diximus quæst. præced. dub. 5. Ipsam verò essentiam in abstracto concipimus, veluti formam completam, non formabilem, omni aliâ naturâ superiorē; attributa verò, vt perfectiones substantiales quidem, & diuinæ naturæ conaturaliter debitas; at non essentielles, sed essentia secundum rationem quodammodo posteriores. Quo circa etiam ex conceptu essentiæ diuinæ attributa, & in his vnum attributum ex altero demonstramus. Relationes deniq; seu proprietates personales concipimus, quasi modos quosdam substantiales ipsius essentiæ; non quod tales à parte rei sint; verè scilicet perficientes naturam; sed quod instar talium seu proprietatum seu modorum à nobis concipiuntur, omni imperfectione seclusa.

7 Quibus positis, probatur assertio primum auctoritate. Nam vniuersim attributa, iuxta nostrum con-

cipiendi modum esse, vel potius concipi, extra essentiam Dei, indicat S. Dionysius lib. de myst. Theolog. cap. 1. vbi de natura Diuina ait: cum ipsa existimanda sit multo prior, & antiquior priuationibus, cum omni & negationi, & affirmationi antecellat. Et ibidem cap. 5. ait: profitemur, nec esse, eius affirmationem omnino nec negationem; sed eorum, quæ illa sequuntur, affirmationes, negationesq; facientes, &c. Idem clarius docet Basilius lib. 1. cont. Eunomium, vbi ait, nomina attributorum ponere aliquid eorum, quæ Deo insunt, & circa eum inspicuntur. Similia habet Gregorius Nyssenus lib. de Trinit. sub finem.

Idem tradit S. Damascenus lib. 1. de fid. c. 4. vbi ait: quæcumq; per Theologiam affirmatiua de Deo dicimus, non naturæ eius, sed ea, quæ sunt circa naturam, insinuans; Nam et sibi vnum, si ipsum, si sapiens, si quiduis aliud dixeris, non naturam dicis Dei, sed ea, quæ circa naturam, Et eodem lib. 1. cap. 12. Par est igitur, inquit, unumquodq; eorum, quæ de Deo dicuntur, non quid est secundum substantiam arbitrari significare, sed quid non est, ostendere; aut habitudinem quandam ad aliquid eorum, quæ ab eo distinguuntur, aut eorum, quæ a sequuntur naturam, aut operationem. Hacenus Damascenus. Quod tamen adeo vniuersim ab eo pronunciatum, etiam de ipsis nominibus Deus, & similibus, an & quæ ratione admittenda sit, inferius, q. 6. dicitur.

Interim Damascenum priori assertioni minimè aduersari, sed eadem potius etiam astipulari, ipsemet ibidem lib. 1. cap. 12. satis declarat, dum de Deo ait: Totum enim in seipso comprehendens, habet ipsum Esse, veluti quoddam pelagus substantiæ infinitum, & interminum. Et initio eiusdem captis: Deus, inquit, simplex est, & incompressus; quod autem ex multis, & differentiis coalescit, compositum est: sicutur increatum, non ininitium (siue ininitij expers) incorporeum, immortale, æternum, bonum, conditor em, & id genus substantiales differentias, differentesq; substantias dixerimus in Deo, ex tot coalitum, minime simplex erit, sed compositum, quod quidem extrema impietatis est. Idem quod de attributis absolutis hac assertione dictum, de relationibus, seu attributis relatiuis, multò frequentius testantur SS. Patres. S. Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 6. ait: Relationes non predicari de Deo, secundum substantiam, nec etiam secundum accidens, &c. vt suo loco pluribus dicitur.

Ratio generalis assertionis sumitur ex dictis. Quia singulari ista, propter imperfectum nostrum concipiendi modum, quo diuina cognoscimus, habent in nobis conceptus formales distinctos; quorum vnus non includit alium, vt dictum. Obijces primo Non est maior ratio, cur in conceptu formali Essentiæ diuinæ includatur existentia, quam cætera attributa diuina, vt sapientia, potentia, &c. Ergo si hæc non includuntur, nec existentia in conceptu formali Essentiæ includetur; contra ea, quæ dicta sunt assertione prima.

Respondeo negando assumptum. Tum quia existentia non addit ad essentiam alium conceptum, seu rationem formalem, præter actualitatem, quæ in Essentia diuina non potest non includi. Tum quia si existentia diuina cum Essentia idem esset solum identicè, formaliter autem, in ea non includeretur, iam eo ipso abesse posset ab Essentia: sicuti à rebus creatis, eorumque essentis

a b e c

abesse potest, tamen cum illis identice, ac realiter idem sit, ut ex superiori supponimus, & dicitur quæst. seq. dub. I. Non ita quidem, ut tam essentia rei creatæ, quam eius existentia, seorsim ac separatim, vnaquæque actu esse possit: sed quia existentia rei perire potest, essentia rei secundum se abstractè spectatâ non pereunte.

9 Obijcitur secundo. Si Essentia diuina in suo conceptu non includit etiam formaliter attributa, sequitur, Essentiam diuinam, ut sic formaliter, non esse vere infinitam, aut saltem non concipi à nobis infinitam: cum ut sic non habeat, nec includat omnes perfectiones simplices, siue possibiles in ente simpliciter infinito: consequens est absurdum.

Respondeo. Aut loquimur de perfectionibus diuinis secundum Esse, quod habent à parte rei, & hic cessat disputatio; non enim sunt plures respectu essentia, seu ut cum ipsa identificantur, sed vna simplicissima Entitas, & quidditas, & perfectio; quæ procul dubio omni modo est infinita, obiectiue & à parte rei includens modo perfectissimo omnes perfectiones simplices, & possibiles in ente infinito & vndeque perfectissimo.

Aut loquimur de Essentia, & perfectionibus diuinis, prout à nobis intelliguntur, & ratione distinguuntur; & sic necesse non est, singulas esse, seu potius apprehendi infinitas, in omni ratione entis possibilis, in Deo, iuxta eundem nostrum concipiendi modum; sed infinitas secundum eam tantum rationem Entis, sub qua formaliter apprehenduntur, ut etiam in simili benè respondet Suarez lib. 3. c. 10. n. 8.

Qua ratione essentia diuina à nobis formaliter concipitur, ut immensus, & infinitus fons, & origo infinitæ perfectionis etiam attributalis: Sapientia, vero, ut scientia infinita, omni termino & sine carens, ex parte obiecti intelligibilis, ipsiusque modi intelligendi: voluntas autem, ut vis infinita volendi tam ex parte obiecti voliti, quam ex modo volendi: potentia, seu virtus operatiua ad extra infinita, tum ex parte obiecti operabilis seu possibilis, tum ex modo & ratione operandi; & sic de cæteris.

10 Neque satis est, vt dicamus, de ratione essentia esse attributa diuina, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, quod ex vno attributo diuino, seu Essentia ipsa, siue etiam Entitate obiectiue respondente cuilibet perfectioni diuinæ, cætera omnes Dei perfectiones inferri possint; aut quod ipsa entitas diuina, quolibet attributo formaliter significata, re ipsa omnem perfectionem includat; cum etiam in rebus creatis attributa colligantur ex essentia, & nonnunquam cum Essentia rei identificentur, ut figura cum quantitate, & secundum aliquos potentia animæ cum ipsa anima: sed videndum, sub qua ratione entitas ipsa diuina formaliter hoc vel illo attributi nomine significetur. Si enim sub certa quadam, & contracta solum ratione perfectionis, siue attributi alicuius, nostro concipiendi modo significetur, tunc etsi quidem ipsa obiectiue simpliciter in omni genere entis sit infinita, nostrâ tamen concipiendi ratione formaliter non erit eo modo infinita, sed infinita solum secundum certam rationem huius, vel illius perfectionis, siue attributi, modo explicato.

Obijcitur tertio. Si attributa non sunt de ratio-

ne, & formalis conceptu Essentia, sequitur esse vnum cum Essentia solum identice, eo modo; quo in rebus creatis essentia & existentia, quantitas & figura vnum sunt identice: consequens est falsum, quia in his existentia potest abesse ab essentia; uti & figura à quantitate.

Respondeo, negando sequelam, ob eam ipsam causam, quæ obiecta fuit. Quia attributa ita cum essentia diuina identificantur, ut sic Essentia diuina ex sua ratione essentiali, qua talis est, etiam nostro concipiendi modo, sit quasi fons necessarius, & essentialis attributorum, adeoque immutabili, & absoluta necessitate sibi, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, adiungi debeat attributa ipsa diuina: quod tamen de existentia ad diuinam essentiam comparatâ dici non potest: nam si in quocunque rationis signo concipiamus Essentiam sine existentia, impossibile est, ut ab ea secundum rationem nostram quasi emanet existentia; cum non ens non possit vlla ratione esse fons entis, seu existentia, ut superius argumentati sumus quæst. I. dub. 5. Accedit quod attributa diuina sunt de ratione, & conceptu Essentia diuina obiectiue, siue prout & à parte rei existit, & à beatis, ac ipso Deo cognoscitur, ut in Assertionem 2. & 4. dictum.

11 Obijcitur Quarto. Eo ipso, quod nos Diuinitatem ita constitutam esse cognoscimus. ut de eius essentia re ipsa etiam sint attributa, ut dictum, sequitur hæc esse de ratione essentia, etiam iuxta nostrum concipiendi modum.

Respondeo distinguendo sequelam. Sunt enim quidem, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, attributa de ratione essentia obiectiue, ut dictum, sed non secundum eum conceptum formalem imperfectum, & inadæquatum, quem nos de Essentia formamus.

Obijcitur quinto. Nostra notitia, & concipiendi ratio, debet conformis esse obiecto, saltem ex parte rei cognita; aut non est vera: sed non potest dici conformis obiecto cognito, si ita essentiam diuinam apprehendat, & declaret, ut attributa non sint de conceptu Essentia, cum tamen obiectiue sint de essentia; sicuti quia rationale est de essentia hominis, falsus esset ille conceptus formalis, & essentialis hominis, quo non includeretur etiam rationale: neque adeo etiam rectè diceretur rationale, vel quicquam aliud non esse de Essentia, & ratione hominis, iuxta nostrum concipiendi modum, quod tamen obiectiue est de ratione, & essentia hominis.

12 Respondeo ex mente S. Thomæ I. p. q. 13. art. 12. ad 3. maiorem hoc solum sensu veram esse, ut ne nostrâ notitiâ, aut attribuiamus rei, quod ei non conuenit, aut denegemus ei, quod ipsi conuenit; aut omnino etiam sub falsa quapiam, & repugnante ratione, quæ rei non conuenit, rem apprehendamus, v. g. apprehendendo Deum, corpus, &c. Non est autem vera maior, quasi positue, hoc sensu, quod notitia nostra, & concipiendi ratio, debeat semper totum id, quod obiectiue rei alicui, siue essentia rei alicuius conuenit, apprehendere & exprimere, alioquin enim nullus erit locus siue abstractionibus, siue conceptioni imperfectæ, & inadæquatæ rebus cognitis, earumque essentia.

Neque exemplum illud ad propositum facit. Quia cum.

cum nos habeamus proprium, & adæquatum conceptum essentia hominis; nec vero etiam possimus ullum proprium, formalem, & essentialem conceptum hominis formare, quo non includatur rationale; nec denique sit ullum fundamentum, propriam essentiam hominis absque propria differentia concipiendi, non possumus negare rationale esse de ratione, & conceptu hominis, etiam iuxta nostrum concipiendi modum. Secus se res habet cum Essentia diuina, quam nec adæquatè intelligimus; & in qua id ipsum, quod intelligimus, imperfectè intelligimus, ac per analogiam solum ad res creatas; quæque etiam sine formali conceptu attributorum à nobis, quatales est, concipi potest; & in qua denique, iuxta imperfectum nostrum concipiendi modum, est fundamentum concipiendi Essentiam sine attributis; eo quod attributa concipiuntur per modum passionum, quæ in rebus creatis reipsa sunt, extræ essentias ipsarum: hoc enim sufficit, ut saltem ratione nostra, non solum attributa ab Essentiâ diuinâ distinguamus, sed etiam ita concipiamus diuinam Essentiam, ut in eo conceptu attributa non includantur; licet reuera obiectiue, & à parte rei sint de Essentiâ.

DVBIUM VI.

Vtrum Essentia diuina sit de ratione Attributorum; & hæc omnia, & singula de ratione vnusquisq; eorum.

S. Thomas 1. p. q. 13. a. 4.

In hac re eadem est sententiarum varietas, quam in præcedente dubio retulimus. Primo enim Scotus vna cum suis asseclis negat, attributa etiam à parte rei aut includere essentia; (sicut nec proprietates rei includunt essentiam, nec ab ea includuntur) aut se inuicem.

Secundo alij docent, attributa omnia, & singula, etiam nostro concipiendi modo, includere, & essentiam, & se mutuo. Ita expressè Torres cit. 1. q. 28. a. 2. disp. 2. dub. VI. Molina eod. a. 2. disp. 4. Bannes, & Zumel ibidem, Suarez lib. 1. de Deo cap. 12. & 13. qui docent, attributa quidem absoluta non tantum includi in conceptu Essentiæ, sed etiam vicissim in suo conceptu includere essentiam, eandemque proinde etiam esse rationem attributorum inter se; ita ut quodlibet respectu alterius sit quasi transcendens, nec vnum possit definiiri perfectè, nisi cætera omnia in definitione ponantur, imo ut loquitur Molina disp. 4. Cætera sunt ratio, & essentia cuiusque aliorum; ac proinde quodlibet de quolibet formaliter etiam in abstracto prædicetur. Idem de diuina Essentia, quod scilicet in ratione formali attributorum singulorum includatur, docent Henricus in sum. art. 3. 2. q. 4. Ariminenis in 1. d. 8. q. 2. a. 2. Maior q. 1. Aureolus d. q. 5. q. vn. a. 3.

Tertio alij communiter docent, reipsa quidem attributa singula includere tam essentiam, quam attributa cætera omnia, at nostro tamen concipiendi modo, non item.

Assertio I. Attributa omnia, & singula obiectiue, & à parte rei essentialiter includunt essentiam diuinam. Ita communis Doctorum, quos pro secunda sententia citauimus, quibus accedunt Capreolus in 1. dist. 8. q. 4. a. 2. Marfilus in 1. q. 12. art. 3. Ockam. in 1. d. 2. q. 2. Gabriel. d. 2. q. 1. art. 2. & alij. Idemque significat S. Thomas. locis cit. dub. præced. Probatur. Attributa enim singula essentialiter sunt entitates increatae, ut omnes fatentur; sed reipsa non est alia entitas increata, quam ipsa essentia diuina, ex dictis dub. præced. & infra q. seq. dub. 1. Ergo attributa singula reipsa essentialiter sunt ipsa essentia diuina; ac proinde hæc reipsa est de essentia singulorum.

Assertio II. Attributa diuina singula obiectiue, & à parte rei essentialiter includunt cætera attributa omnia. Ita præter citatos pro secunda sententia, docent Durandus in 1. d. 2. q. 2. num. 7. Heruæus quodlibeto 3. q. 3. Ockam, & Gabriel locis citatis. Qui duo dicunt attributa ita esse idem cum alijs, uti cum seipsis, &c. Probatur. Quia omnia attributa diuina reipsa includuntur in essentia, ut dictum dub. præced. ac rursum essentia diuina includitur in attributis omnibus, & singulis ex assert. præced. Ergo & attributa omnia, & singula includuntur in attributis omnibus & singulis. Consequentia patet. Quia quicquid includit aliquid, in quo includuntur plura, id ipsum includit etiam hæc plura. Vtramque assertionem sæpè tradunt SS. Patres, ut colligi potest ex his, quæ retulimus dub. præced. & supra dub. 2.

Eandem pluribus confirmat Gillius lib. 2. tract. 1. cap. 1. qui tamen num. 8. & 12. rectè notat, magis propriè dici in Deo esse vnicam rationem essentialem significatam inadæquatè nominibus singulorum perfectionum, eamque secundum se, & prout abstrahit ab hoc vel illo nomine, essentialiter esse omnem perfectionem, quæ attributa, & perfectiones diuinas se mutuo includere; quia hæc ipsa inclusio iam supponit distinctionem earumdem: quia ubi non est propriè distinctio, nec propriè etiam inclusio esse potest: prout verò attributa ratione nostrâ distinguuntur, se mutuo non includunt, ut dicemus.

Assertio III. Attributa diuina, secundum imperfectum nostrum concipiendi modum, Essentiam formaliter non includunt. Ita Albertus in 1. d. 8. art. 3. & 4. Alensius in 1. p. q. 49. & q. 51. m. 1. Richardus d. 3. a. 2. q. 1. Capreolus d. 8. q. 4. a. 2. Ægidius d. 2. p. 1. q. 3. a. 2. Valquez 1. p. disp. 119. c. 2. Gillius lib. 2. tract. 2. cap. 7. num. 7. Probatur. Quia tamen quidem attributa positiua singula formaliter, ac nostro etiam modo concipiendi, dicantur rationem substantiæ diuine, ut dicitur q. 7. non tamen rationem essentia; sed potius, iuxta communem notionem attributi ab omnibus concessam, dub. 1. rationem quasi proprietatis, ratione nostra in Essentiâ radicata; ita ut proinde etiam singula, quatenus formaliter ab essentia diuina ratione nostra distinguuntur, vendicent sibi infinitam perfectionem, non simpliciter, sed in suo genere, ut sæpius dictum, præsertim dub. 3. & 5. Alias, iuxta eundem nostrum concipiendi modum, attributa includerent rationes pugnantes, nimirum & rationem essentia, & rationem proprietatis quasi superadditæ ad essentiam. Idem sentiunt SS. Patres, qui docent, attributa non

signifi-